

II. ORTADOĞU'DA SİYASET VE TOPLUM KONGRESİ

II. MIDDLE EASTERN CONGRESS ON POLITICS AND SOCIETY

المؤتمر الثاني للسياسة و المجتمع في الشرق الاوسط

14-17 Ekim 2014 Sakarya-İstanbul/Türkiye

14-17 October 2014 Sakarya-İstanbul/Turkey

١٤-١٧ أكتوبر ٢٠١٤م (صقاريا - اسطنبول/تركيا)

ÖZETLER / ABSTRACTS / الملخصات

**ORMER
SAMEC**

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
Center for Middle Eastern Studies
مركز دراسات الشرق الأوسط

ortadoğu.sakarya.edu.tr

**SAKARYA
UNİVERSİTESİ**

II. Ortadoğu'da Siyaset ve Toplum Kongresi
II. Middle Eastern Congress on Politics and Society
المؤتمر الثاني للسياسة و المجتمع في الشرق الاوسط

ÖZETLER
ABSTRACTS
الملخصات

14-17 Ekim 2014
Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
SETA (Sakarya-İstanbul)

14-17 October 2014
Sakarya University Center for Middle Eastern Studies
SETA (Sakarya-İstanbul)

١٤-١٧ اكتوبر ٢٠١٤ م
مركز دراسات الشرق الاوسط جامعة صقاريا ستا (صقاريا - اسطنبول)

www.ormer.sakarya.edu.tr
www.ortadogu.sakarya.edu.tr

اللجنة المنظمة/ Organization Committee/ Yürütme Kurulu

المنسقون/ Coordinators/ Koordinatörler

Kemal İnat

İsmail Numan Telci

مساعداو المنسقين/ Co-Coordiators/ Yardımcı Koordinatörler

İsmail Akdoğan

Recep Tayyip Gürler

Mustafa Caner

Bilal Yıldırım

Fatma Zehra Toçoğlu

Zana Baykal

Ayşe Selcan Özdemirci

Fahem Qadri

اللجنة المنظمة/ Organization Committee/ Organizasyon Komitesi

Burhanettin Duran

Atilla Arkan

Murat Yeşiltaş

Ali Balcı

Mesut Özcan

Muammer İskenderoğlu

Tuncay Kardaş

Filiz Cicioğlu

Yıldırım Turan

Nebi Miş

İbrahim Efe

Ömer Behram Özdemir

Ayşenur Hazar

Rumeysa Eldoğan

Berkan Öğür

Mustafa Şeyhmus Küpeli

Abdüssamet Pulat

Bilim Kurulu/ Advisory Board/ اللجنة العلمية

- Prof. Dr. Bobby Salman Sayyid
University of Leeds
- Prof. Dr. Burhanettin Duran
İstanbul Şehir Üniversitesi
- Prof. Dr. Fawas A. Gerges
London School of Economics
- Prof. Dr. Hamid Dabashi
Columbia University
- Prof. Dr. Hamit Bozarlan
École des hautes études en sciences sociales
- Prof. Dr. Kemal İnat
Sakarya Üniversitesi
- Prof. Dr. Madawi Al Rasheed
London School of Economics
- Prof. Dr. Mehmet Ali Büyükkara
İstanbul Şehir Üniversitesi
- Prof. Dr. Mehran Kamrava
Georgetown University
- Prof. Dr. Michael Mann
University of California, Los Angeles
- Prof. Dr. Muhittin Ataman
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
- Prof. Dr. Richard Falk
Princeton University
- Prof. Dr. Tayyar Arı
Uludağ Üniversitesi
- Dr. Jotiar Mahmood
Salahaddin University
- Dr. Kayhan Barzegar
Islamic Azad University, Science and Research Branch
- Dr. Khalil Al Anani
Johns Hopkins University
- Dr. Omar Ashour
University of Exeter
- Dr. Thomas Pierret
University of Edinburgh

2. Oturum / 2nd Session / الجلسة الثانية

Ortadoğu'da Değişim Sancısı

Painful Transformation in the Middle East/الأم التغير في الشرق الأوسط

11.00-12.30:

Panel 4: IMPR Özel Paneli: Suriye'de İç Savaş ve Mültecilerin Durumu/
Civil War in Syria and the Issue of Refugees/ الحرب الاهلية السورية واوضاع
اللاجئين

Panel 5: Değişen Ortadoğu'da Dönüşen Komşular: Irak, İran ve Kür-
distan/ Transforming Neighbours in a Changing Middle East: Irak, Iran and
Kurdistan/ البلدان المتجاورة والمتحولة العراق وايران وكردستان في منطقة الشرق الأوسط
المتقلبة

Panel 6: Iran and Arab Awakening/ İran ve Arap Uyanışı/ ايران والصحوه
العربية

12.30-14.00 Öğle Yemeği/ Lunch/ طعام الغداء

Panel 4- IMPR Özel Paneli: Suriye'de İç Savaş ve Mültecilerin Durumu/ Civil War in Syria and the Issue of Refugees/ الحرب الأهلية في سوريا و اوضاع اللاجئين

Panel Başkanı/Chair/ رئيس المجموعة: Hacı Mehmet Günay (Prof. Dr., Sakarya University)

- **Erdem Ayçiçek, Çıkılmaz Sokakları Aşmak: IMPR Örneğinde Toplumsal Entegrasyon/ Overcoming Dead-ends: Social Integration in the Case of IMPR/ عينات : التكامل الاجتماعي في عينات**
مركز الشرق الاوسط الدولي للدراسة السلام
- **Eda Yakmaz, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Bağlamında Koruma Statüleri ve Başvuru Süreçleri/ Protection Status and Application Processes with Regards to Law on Foreigners and International Protection/ عمليات التطبيق في سياق قانون الحماية الدولية للأجانب**
- **Ahmad Malati, الاوضاع النفسية للاجئين السوريين بناء على الملاحظات الميدانية، Saha Gözlemlerine Dayalı Suriyeli Mültecilerin Psikolojik Durumları/ Field Observations on the Psychological State of the Syrian Refugess**

Panel 5- Değişen Ortadoğu'da Dönüşen Komşular: Irak, İran ve Kürdistan/ Transforming Neighbours in a Changing Middle East: Irak, Iran and Kurdistan/ البلدان المتجاورة و المتحولة العراق و ايران و كردستان في منطقة الشرق الاوسط المتقلبة

Panel Başkanı/Chair/ رئيس المجموعة: Ertan Efeğil (Prof. Dr., Sakarya University)

Mehmet Ali Göngen -Akdeniz Üniversitesi – Ortadoğu'da Mezhepsel Kırılma ve Kürtler/ Kurds and Sectarian Clash in the Middle East/ الصراع الطائفي في منطقة الشرق الاوسط

2010'da Tunus'ta başlayan halk ayaklanmaları kısa sürede bütün Ortadoğu'yu etkisi altına aldı. Tunus, Yemen, Libya ve Mısır'da diktatörlerin devrilmesine sebep olan halk ayaklanmaları tarihe Arap Baharı olarak geçti. Bu süreç birçok ülkede çok kanlı geçti. Cezayir, Ürdün, Umman, Fas, Kuveyt gibi devletler halkın talepleri doğrultusunda adımlar atarak kitlelerin tansiyonunu düşürmeye çalıştı. Suriye'de Mart 2011'de başlayan isyan kısa sürede mez-

hepsel fay hatlarını harekete geçirerek bir iç savaşa dönüştü. Mezhepsel kırılma bir yandan Esad rejimini ayakta tutarken diğer yandan hem Türkiye ve İran gibi bölgesel güçlerin hem de ABD gibi küresel güçlerin politika belirlenmesinde etkili oldu. Mezhep temelli seyreden savaş İŞİD önderliğinde Irak'ı etkisi altına alırken, savaşın yaşandığı bölgede Kürtlerin geleceği şimdiden en çok tartışılan konulardan biri oldu. IKBV ve Suriye Kürtleri ve Türkiye'de devam eden "çözüm sürecinin" geleceği bu tartışmaların odağını oluşturdu. Mesele Sünnilik/Şiiilik ekseninde değerlendirilirse Sünni Kürtlerle, Sünni Türkler aynı kategoride, Irak hükümeti, Esad iktidarı ve İran karşı safta gibi görünüyor. Suudi Arabistan ve Katar gibi Sünni ülkelerin İŞİD'e mali finansman sağladığı iddiasının bir ön kabul olarak değerlendirilmesi de İran merkezli Şii jeopolitiğinin siyasi etki alanını daraltma düşüncesine dayanıyor. Böylesine keskin bir bloklaşmada ağırlıklı olarak Sünni olan Kürtlerin, denklemde nasıl bir anlam ifade ediyor sorusu, bu çalışmanın başlıca cevap aradığı sorudur. Bu bağlamda bu çalışma mezhepsel saflaşmada ekonomik faktörleri de göz önünde bulundurarak Kürt/ Türkiye ittifakının gelişeceğini ve PKK'nin temsil ettiği Sosyalist çizginin bu bloklaşmada aşınacağını öngörüyor.

Zafer Akbaş -Düzce Üniversitesi - Irak Geleceğinin Muhtemel Durumu Bölünmüş Irak mı? Aktörler, Eylemler ve Sorun Alanları/ Towards a Divided Iraq? Actors, Actions and Conflicting Issues/ هل هو صحيح ان العراق سينقسم في المستقبل ؟ الجهات الفاعلة و الاجراءات و فروع المشكلة

Irak, ABD işgali sonrası istikrar kazanamamış bölgenin önemli bir aktörüdür. Konumu, iç ve dış dinamikleri ile ekonomik ve politik özellikleri Irak'ı adeta bir laboratuara çevirmiş durumdadır. Irak öznesinin analizi adeta tüm Ortadoğu ve Ortadoğu'da yaşananlar ile ilişkilidir. Bu nedenle girift yapıya sahip Irak'ın değişken, çok aktörlü ve inişli çıkışlı sosyo politik yapısı geleceğine dair olası senaryoların sayısını artırmaktadır. ABD işgali sonrası istikrar kazanması beklenen Irak, her geçen gün farklı bir gündemle kaotik bir ortama bürünmektedir. Ortadoğu'nun minyatürü olarak nitelediğimiz Irak, iç ve dış aktörlerin birbiri ile çatışan çıkarları arasında, toprak, petrol, siyasi iktidar ve mezhep çekişmeleri gibi unsurlar nedeniyle kendi geleceğinden olmaktadır. En azından üçe bölünme tehlikesi kapısında olan Irak ve Iraklıların bu bölünmeyi engelleyici birlikteliği ve birliktelik iradesi gün geçtikçe zayıflamaktadır. Bölgesel ve küresel güçlerin ülke üzerindeki çıkar hesapları ile Irak'ın kendi unsurları gün geçtikçe fakirleşen, bölünen, kan ve göz yaşının hakim olduğu bir yapıya bürünmektedir. Irak ekonomisini ayakta tutan

yegane unsur olan petrolün paylaşımında yaşanan çatışma Irak'ın kaderini etkilemektedir. Yıllardır üzerinde uzlaşamadığı için kabul edilmeyen Petrol Kanunu çekişmelerin önemli bir unsuru iken, başta Kerkük olmak üzere ülkenin ihtilafli bölgeleri, ülkedeki siyasal istikrarsızlık, Sünni-Şii çatışması, Bölgesel Kürt Yönetimi ile Merkezi Irak Hükümeti arasındaki çekişmeler, el-Kaide ve Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) öncelikli terör örgütleri ve bunların eylemleri Irak'ın geleceğini ipotek altına almış görünmektedir. Üçüncü kez Irak Başbakanı olması beklenen Nuri el-Maliki'nin Kanun Devleti koalisyonu, 30 Nisan 2014'te yapılan genel seçimlerde 93 milletvekili çıkararak birinci parti oldu. Aynı seçimlerde Sünni blok adeta dağıldı Türkmenler ise hemen hemen hiçbir varlık gösteremedi. Söz konusu seçim bir koalisyon hükümetini zorunlu kılmış olup; halen hükümet kurulmamıştır. Irak'taki çok partili, çok mezhepli siyasi yapı Irak'ın istikrar kazanmasını engellemektedir. Irak'ta daha devlet inşa süreci tamamlanmış değildir. Ordu güçleri eğitmeden ve askeri disiplinden uzak durumdadır. Devlet kurumları işlememektedir. Haklın gündelik hayatı normale dönmemiştir. Sünni Şii çatışması tüm hızıyla devam etmektedir. Terör sorunu ülke bütünlüğü önündeki en ciddi engellerden biridir. 10 Haziran 2014'te Irak şehirlerine saldırmaya başlayan İŞİD Irak'ın Musul dahil olmak üzere birçok şehrini ele geçirmiştir. Üstelik İŞİD'in saldırıları ciddi hiçbir direnişle karşılanmamıştır. Bölgesel ve bölge dışı aktörlerin Irak üzerinde çıkar hesaplarının olduğu, Irak iç aktörlerinin birbiri ile uzlaşma başarısı gösteremediği, ekonomik, politik ve sosyal sorunların artarak devam ettiği görülen Irak ile ilgili çalışma, engelleri, aktörleri ve eylemleri realist bir perspektiften ele almayı amaçlamaktadır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için iç ve dış aktörlere ve tutumlarına, Irak'ın dönemsel ve kronik sorun alanlarına, yaşanan ve yaşanması muhtemel gelişmelere odaklanılacaktır. Çalışma da Irak'ta bölünme sürecinin hızla artacağı hipotezinden hareketle; Irak'ın yarınına dair öngörüler realist teori eksenli olarak analiz edilecektir.

Hakan Sezgin Erkan/Şebnem Ece Egeli - Yeditepe Üniversitesi -
 İran Dış Politikasında Değişim ve Sebepleri/ Change in Iranian
 Foreign Policy and its Reasons/ التغييرات في السياسة الإيرانية الخارجية و
 أسبابها

Tarih boyunca büyük savaşların bitiminde ateşkes sürecini barış antlaşmaları takip etmiştir. Bu durumun tek istisnası Soğuk Savaş olmuştur. Soğuk Savaşın bitimiyle 11 Eylül'e kadar anlaşmazlıkların dondurulduğu döneme girilmiştir. Bu dönemde önemlerini yitiren nükleer silahlar, 11 Eylül sonrası değişen güvenlik algısı ile birlikte tekrar tehdit olarak algılanmaya başlan-

miştir. ABD, 11 Eylül sonrası yüzünü “Şer Ekseni” olarak tanımladığı Irak ve İran’a dönmüştür. Irak işgali sonrası ise tüm dikkatini İran’a yoğunlaştırmış, nükleer programını sona erdirmesini ve topraklarını Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu denetçilerine açmalarını istemiştir. İran, Uranyum zenginleştirmesinin barışçıl amaçlar için olduğunu belirterek denetlemeyi reddetmiştir. Nükleer program İran’a ilk defa 1957 yılında Barış için Atom Programı kapsamında verilmiştir. (EKİNCİ, 2009) Burada dikkat edilmesi gereken nokta ilk Nükleer program ABD’nin desteğiyle Şah döneminde başlamış ve sürdürülmüştür. İran İslam Devrimi sonrası ise nükleer program, İran’ın nükleer güç programına devam etmeye karar verdiği 1989 yılına kadar sekteye uğramıştır. İran İslam Devrimi sonrası, İran’ın Nükleer programının gelişimi süreç olarak dört döneme ayrılabilir. 1. dönem ABD Başkanı George W. Bush’un 29 Ocak 2002 Ulusun Birliği konuşmasına (BUSH, 2002) kadar olan dönem olarak adlandırılabilir. Bu dönemde uyuşmazlıkta sıcak hamleler yaşanmamış ve ABD Baskısı İran üzerinde net olarak kurulmamıştır. 2. dönem Başkan Bush’un konuşmasıyla başlamıştır. Bu dönemde ABD’nin İran üzerindeki baskısı 2002 Ağustosunda ABD tarafından terör örgütü olarak kabul edilen Ulusal Direniş Konseyi eski üyesi Ali Rıza Caferzade’nin Natanz ve Arak’taki iki nükleer tesisi ifşa etmesiyle artmıştır. (CAFERZADE, 2008) Devamında İran Cumhurbaşkanı Hatemi dönemindeki uzlaşma çabaları başarıya ulaşamamıştır.Devamında İran Cumhurbaşkanı Hatemi dönemindeki uzlaşma çabaları başarıya ulaşamamıştır.Mahmud Ahmedinejad’ın İran Cumhurbaşkanı olarak göreve başladığı 3 Ağustos 2005, 3.dönemin başlangıcı olmuştur. Bu dönemde anlaşmazlığın iki tarafı da stratejilerini değiştirmişlerdir.ABD, 2003 yılında gerçekleştirdiği Irak Harekâtı sonucu şer ekseni tanımlamasınının diğer üyesi İran’a karşı harekete geçmiş ve diplomatik, ekonomik yaptırım gücünü kullanmıştır.Bu dönemde İran’ın izlediği politika da değişmiştir. Uranyum zenginleştirmede Sarı Pasta seviyesine ulaşmaya çalışan İran, Şahin kanattan gelen Ahmedinejad’ın Cumhurbaşkanı olmasıyla birlikte, uzlaşma sürecini tıkamayı ve süre kazanmayı genel politika olarak kabul etmiştir. Karşılıklı satranç hamleleri ile devam eden bu dönem İran’ın Sarı Pasta seviyesine ulaşması ve ekonomik yaptırımların ağırlaşmasıyla birlikte sona ermiştir. Misyonunu tamamlayan Ahmedinejad’ın görev süresini doldurmasıyla birlikte Hasan Ruhani İran Cumhurbaşkanlığı koltuğuna gelmiş ve 4.Dönem fiilen başlamıştır. Hasan Ruhani verdiği mesajlarla İran iç ve dış politikasının yeni bir mecraya akacağı sinyallerini vermiştir. ABD 4.dönemin başında ekonomik yaptırımları arttırmış ve bu da İran ekonomisinin darboğaza girmesine sebep olmuştur. 10 yıllık uzlaşmazlık sürecinde Sarı Pasta’ya ula-